Sygn. akt: I ACa 297/13

I ACz 347/13

WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 8 sierpnia 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Łodzi I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	***SSA Lilla Mateuszczyk***
Sędziowie:	***SA Anna Cesarz*** ***SO del. Krystyna Golinowska (spr.)***
Protokolant:	stażysta Agata Jóźwiak

po rozpoznaniu w dniu 8 sierpnia 2013 r. w Łodzi

na rozprawie

sprawy z powództwa ***K. S.***

przeciwko ***S. F. i M. R.***

o ochronę dóbr osobistych

na skutek apelacji pozwanych

od wyroku Sądu Okręgowego w Kaliszu

z dnia 20 czerwca 2012 r. sygn. akt I C 1605/11

oraz zażalenia powódki od postanowienia zawartego w punkcie VII. ppkt 1 tego wyroku

1. ***oddala obie apelacje;***

2. ***zasądza od S. F. i M. R. solidarnie na rzecz K. S. kwotę 1.980 (jeden tysiąc dziewięćset osiemdziesiąt) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego;***

3. ***z zażalenia powódki zmienia zaskarżone postanowienie w ten tylko sposób, że podwyższa zasądzoną należność z kwoty 2.817 złotych do kwoty 2.894 (dwa tysiące osiemset dziewięćdziesiąt cztery) złote, w tym należność z tytułu zwrotu kosztów zastępstwa procesowego z kwoty 2.777 złotych do kwoty 2.854 (dwa tysiące osiemset pięćdziesiąt cztery) złote i oddala zażalenie w pozostałej części;***

4. ***zasądza od K. S. na rzecz S. F. i M. R. kwotę 600 (sześćset) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania zażaleniowego.***

Sygn. akt I ACa 297/13

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 20 czerwca 2012 r. Sąd Okręgowy w Kaliszu

po rozpoznaniu sprawy z powództwa: K. S. przeciwko S. F. i M. R. o ochronę dóbr osobistych:

I. nakazał pozwanej S. F. zaniechanie naruszania dóbr osobistych powódki K. S. w postaci kultu pamięci zmarłej J. Ł., poprzez zaprzestanie rozpowszechniania materiału audiowizualnego z wypadku, do jakiego doszło w dniu 07 listopada 2011 r. w S., w tej części, w której zostały sfilmowane zwłoki zmarłej J. Ł., a nadto poprzez zaprzestanie rozpowszechniania materiałów wizualnych, fotografii, fotokopii i innych podobnych materiałów ukazujących zwłoki zmarłej J. Ł.;

II. nakazał pozwanemu M. R. zaniechanie naruszania dóbr osobistych powódki K. S. w postaci kultu pamięci zmarłej J. Ł., poprzez zaprzestanie rozpowszechniania materiału audiowizualnego z wypadku, do jakiego doszło w dniu 07 listopada 2011 r. w S., w tej części, w której zostały sfilmowane zwłoki zmarłej J. Ł., a nadto poprzez zaprzestanie rozpowszechniania materiałów wizualnych, fotografii, fotokopii i innych podobnych materiałów ukazujących zwłoki zmarłej J. Ł.;

III. zobowiązał pozwaną S. F. do złożenia w (...)oraz w czasopismach ukazujących się w O. i to: (...), (...) i (...) na stronie trzeciej, obejmujące cztery moduły przyjęte dla ogłoszeń reklamowych, oddzielone od reszty strony ramką, wydrukowane czarną standardową czcionką o średniej wielkości na białym tle, oświadczenia następującej treści: „Wydawca Telewizji (...) (...)przeprasza panią K. S. za rozpowszechnianie w dniach od 07 listopada 2011 roku do dnia 16 listopada 2011 roku, na internetowym portalu informacyjnym Telewizji (...)(...)utworu audiowizualnego ukazującego zwłoki jej zmarłej siostry - J. Ł. oraz za rozpowszechnianie na tym portalu zdjęcia zwłok J. Ł. w dniach od 08 listopada 2011 roku do dnia 16 listopada 2011 roku, co skutkowało naruszeniem jej dobra osobistego w postaci kultu pamięci zmarłej osoby bliskiej" - w terminie 7 dni od uprawomocnienia się wyroku, na koszt pozwanej S. F.;

IV. zobowiązał pozwanego M. R. do złożenia w (...)oraz w czasopismach ukazujących się w O. i to: (...), (...) i (...) na stronie trzeciej, obejmujące cztery moduły przyjęte dla ogłoszeń reklamowych, oddzielone od reszty strony ramką, wydrukowane czarną standardową czcionką o średniej wielkości na białym tle, oświadczenia następującej treści: „M. R. przeprasza panią K. S. za rozpowszechnianie w dniach od 07 listopada 2011 roku do dnia 16 listopada 2011 roku - jako autor i redaktor naczelny Telewizji (...) (...), na internetowym portalu informacyjnym Telewizji (...) (...), utworu audiowizualnego ukazującego zwłoki jej zmarłej siostry - J. Ł. oraz za rozpowszechnianie na tym portalu zdjęcia zwłok J. Ł. w dniach od 08 listopada 2011 roku do dnia 16 listopada 2011 roku, co skutkowało naruszeniem jej dobra osobistego w postaci kultu pamięci zmarłej osoby bliskiej" - w terminie 7 dni od uprawomocnienia się wyroku, na koszt pozwanego M. R.;

V. zasądził od pozwanych S. F. i M. R. solidarnie na rzecz powódki K. S. kwotę 50000 zł tytułem zadośćuczynienia, z ustawowymi odsetkami od dnia 20 grudnia 2011 r. do dnia zapłaty;

VI. oddalił powództwo w pozostałym zakresie;

VII. kosztami postępowania obciążył pozwanych w całości, i z tego tytułu:

1.zasądził od S. F. i M. R. solidarnie na rzecz powódki K. S. kwotę 2817 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania, w tym kwotę 2777 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego;

2. nakazał ściągnąć od pozwanych S. F. i M. R. solidarnie na rzecz Skarbu Państwa - Sądu Okręgowego w Kaliszu kwotę 3100 zł tytułem nie uiszczonej opłaty oraz kwotę 298,19 zł tytułem nie uiszczonych wydatków.

Wydając powyższe rozstrzygnięcie Sąd I instancji poczynił następujące ustalenia faktyczne:

Pozwany M. R. jest redaktorem naczelnym portalu internetowego Telewizja (...) (...), a jego wydawcą jest pozwana S. F.. Portal pozwanych publikuje lokalne wiadomości z terenu powiatu (...).

W dniu 7 listopada 2011 r. na obwodnicy N. miał miejsce wypadek drogowy, w którym zginęły dwie kobiety, w tym J. Ł. siostra powódki K. S.. Na miejsce zdarzenia przyjechali lokalni dziennikarze, w tym pozwany, który filmował miejsce zdarzenia spoza linii wyznaczonej przez zabezpieczających miejsce wypadku funkcjonariuszy Policji i Straży Pożarnej. Na drodze stały uszkodzone samochody, przy których leżały nie zakryte zwłoki ofiar. Obecny na miejscu wypadku E. Ł. brat zmarłej J. Ł., sprzeciwił się filmowaniu zwłok siostry przez pozwanego, odpychając go. Po interwencji policjantów pozwany kontynuował nagrywanie. Tego samego dnia pozwany opublikował na portalu (...)utwór audiowizualny (...)w którym uwidocznił zwłoki J. Ł.. Powódka i pozostali członkowie rodziny dowiedzieli się o publikacji powyższego nagrania, o czym poinformowała ich sąsiadka matki powódki, która rozpoznała zwłoki zmarłej. Sposób sfilmowania ciała J. Ł. spowodował, że dla jej rodziny i znajomych była ona rozpoznawalna pomimo cyfrowego zniekształcenia obrazu twarzy. Na nagraniu była widoczna cała postać zmarłej, ubranie, kolor włosów. Potwierdzili to później inni znajomi.

Publikacja spornego materiału wzbudziła sprzeciw w powódce i członkach jej rodziny pogrążonych w szoku po śmierci najbliższej im osoby. Nikt z członków rodziny nie wyrażał zgody na opublikowanie tego materiału. Chęć usunięcia jego materiału spowodowała, że siostra matki powódki J. R., po nieudanej próbie kontaktu telefonicznego, wysłała do pozwanego sms następującej treści: „Panie M., bardzo proszę o niezwłoczne usunięcie fragmentów filmu, na którym są zwłoki mojej siostrzenicy, która dziś zginęła w wypadku na obwodnicy w N.. Jest to dla jej matki i rodzeństwa zbyt bolesne. Z góry bardzo dziękuję J. R.”. W odpowiedzi M. R. odpisał „Proszę przyjąć wyrazy współczucia. Ciała w filmie są utrwalone bez twarzy. Ten dość drastyczny widok ma za zadanie wpływać na potencjalnych morderców, którzy nie mają wyobraźni, jakie mogą być skutki prowadzenia nawet z małą ilością alkoholu we krwi. Natomiast rodzina ma autentyczny obraz wypadku dla potomnych". Rodzina zmarłej wnioskowała też w Prokuraturze o zakazanie emisji, ale telefoniczna interwencja prokuratura okazała się bezskuteczna. Podobnie jak interwencja rzecznika prasowego K. w K..

W dniu 8 listopada 2011 r. pozwani zamieścili na portalu (...)artykuł (...) o publikacjach zdjęć zwłok, ze zdjęciem zwłok siostry powódki.

Średnio co 4 miesiące na portalu publikowane są informacje o tragicznych zdarzeniach, na których także znajdują się zdjęcia zwłok.

Pozwany M. R. nie miał zamiaru wstrzymania emisji nagrania, gdyż uważał, że działa legalnie, a poza ty jego działanie ma cel prewencyjny. Żadne z pozwanych nie ma wykształcenia dziennikarskiego. W dniach 7-8 listopada 2011 r. materiał(...)obejrzało (...) użytkowników Internetu. Tak znaczna liczba chętnych do obejrzenia spornego materiału, spowodowała utrudnienie dostępu do serwera internetowego. W dniu 8 listopada 2011 r. o godz. 23.00 pozwani wprowadzili odpłatność za ten materiał. Koszt płatnego dostępu do kanału (...) i przedmiotowego materiału wynosił 1,23 zł z VAT. Przez okres tygodnia z płatnego dostępu do przedmiotowego materiału skorzystało 1955 osób. 50 % opłaty netto stanowi koszt usługi operatora komórkowego. Publikacja spornego materiału spotkała się z różnymi ocenami, od oburzenia po aprobatę, o czym świadczy treść wpisów na forum internetowym. Jednoznacznie przeciwko tego typu publikacjom wystąpiły inne lokalne media, działające w O., co znalazło odzwierciedlenie w oświadczeniu redaktorów naczelnych trzech gazet.

Powódka była bardzo silnie emocjonalnie związana ze zmarłą i bardzo ciężko przeżyła tragiczną śmierć siostry. Jej cierpienia pogłębiła publikacja zwłok zmarłej przez pozwanych i świadomość celu osiągnięcia korzyści majątkowej.

Powódka podjęła starania o zakaz emisji filmu i zdjęć zwłok przez pozwanych, ale jej działania okazały się bezskuteczne. W tej sytuacji dodatkowym stresem była bezsilność wobec postawy pozwanego. Na jej wniosek postanowieniem z dnia 14 listopada 2011 r. w sprawie I Co 189/11 Sąd Okręgowy w Kaliszu zabezpieczył roszczenie powódki nakazując S. F. prowadzącej Telewizję (...) ostrow24.tv i M. R. niezwłoczne zaprzestanie emisji w środkach masowego przekazu, materiału audiowizualnego w części, w której zostały sfilmowane zwłoki zmarłej J. Ł.. Postanowienie zostało niezwłocznie wykonane przez pozwanych.

M. R. zajmuje się tylko działalnością związaną z portalem internetowym (...), z czego uzyskuje dochód w kwocie około 2000 zł miesięcznie. Mieszka z pozwaną S. F., która jest jego narzeczoną.

Biorąc pod uwagę powyższe ustalenia faktyczne, Sąd Okręgowy uznał, że kult pamięci po zmarłej osobie bliskiej, którego ochrony domaga się powódka stanowi dobro osobiste w rozumieniu art. 23 k.c. Ma ono przy tym charakter samoistnego dobra osobistego osób bliskich zmarłego. Wynikające z niego prawo osoby bliskiej obejmuje również ochronę czci i prywatności zmarłej osoby w zakresie, w jakim godzi to w uczucia osób najbliższych (wyrok SN z dnia 24 lutego 2004 r., III CK 329/02, OSNC 2005, nr 3, poz. 48; A. Szpunar, O ochronie pamięci osoby zmarłej, Palestra 1984, nr 7-8, s. 1 i n.).

Sąd wskazał, że ochrona dóbr osobistych przysługuje jedynie przed działaniem bezprawnym. Za bezprawne uważa się zaś każde działanie naruszające dobra osobiste, jeżeli nie zachodzi żadna ze szczególnych okoliczności usprawiedliwiających tego typu działanie. Do podstaw wyłączających bezprawność naruszenia dóbr osobistych zalicza się w pierwszym rzędzie: działanie w ramach porządku prawnego, tj. działanie dozwolone przez obowiązujące przepisy prawa, wykonywanie prawa podmiotowego, zgodę pokrzywdzonego (z zastrzeżeniem uchylenia jej skuteczności w niektórych przypadkach) oraz działanie w obronie uzasadnionego interesu. Z uwagi na domniemanie bezprawności działania sprawcy naruszenia dobra osobistego wynikające z art. 24 § 1 k.c., to na stronie pozwanej ciąży obowiązek wykazania istnienia okoliczności wyłączających bezprawność.

Poszanowanie dla bólu spowodowanego śmiercią osoby najbliższej jest nakazem moralnym głęboko w społeczeństwie naszym zakorzenionym i stanowi jedną z zasad współżycia. Podobnie szacunek dla śmierci i osoby zmarłej, jak również ciała zmarłego jest trwale wpisany w obowiązujący system moralny. Wszelkie działania naruszające powyższy nakaz pozostają w sprzeczności z zasadami współżycia społecznego i jako takie są działaniami bezprawnymi w rozumieniu art. 24 § 1 k.c.

W ocenie Sądu Okręgowego nie ulega wątpliwości, że już sama tragiczna śmierć J. Ł., osoby w wieku 23 lat, była ciężkim przeżyciem dla powódki. Informacja, że ciało zmarłej siostry jest uwidocznione w publikacji pozwanego, umożliwiając jej rozpoznanie nie tylko przez osoby z najbliższej rodziny ale także przez znajomych, którzy o tym powódkę informowali, stanowi niewątpliwie działanie zwiększające ból powódki po stracie siostry. Taki sam skutek dla powódki K. S. miało pokazanie ciała siostry na miejscu zdarzenia, przy czynnościach związanych usuwaniem zwłok z miejsca wypadku. Dodatkowo działanie pozwanego M. R., polegające na wprowadzeniu odpłatności za oglądanie filmu z miejsca wypadku w jego Telewizji (...), jeszcze bardziej pogłębiło szok i ból powódki spowodowany śmiercią siostry.

Do prowadzenia internetowego portalu informacyjnego, z uwagi na treść art. 7 ustawy z dnia 26 stycznia 1984 r. Prawo prasowe (Dz. U. Nr 5, poz. 24 ze zm.) mają zastosowanie przepisy tej ustawy. Dziennikarz ma obowiązek działania zgodnie z etyką zawodową i zasadami współżycia społecznego, w granicach określonych przepisami prawa oraz jest obowiązany chronić dobra osobiste (art. 10 ust. 1 i 12 ust. 1 pkt 2 prawa prasowego). Działania pozwanego naruszały zatem także przepisy prawa prasowego.

Zarzuty pozwanego dotyczące wizerunku J. Ł. są bezprzedmiotowe, gdyż wraz z jej śmiercią dobro osobiste w postaci wizerunku wygasło. W niniejszej sprawie kwestią podlegającą rozstrzygnięciu nie była zatem ocena naruszenia przez pozwanego wizerunku J. Ł., lecz ochrona dobra osobistego powódki w postaci kultu pamięci zmarłej osoby jej bliskiej. Ocenie podlegało zatem zaprezentowanie ciała zmarłej J. Ł. po jej śmierci, co nie ma żadnego związku z wizerunkiem, rozumianym jako dobro osobiste żyjącej osoby fizycznej. Drugim zarzutem podniesionym przez pozwanego, był

zarzut wyłączenia bezprawności jego działania, jako podjętego w obronie społecznie uzasadnionego interesu, w celu prewencyjnego szokowania odbiorcy widokiem ciał osób zmarłych w wypadkach drogowych, aby powstrzymać uczestników ruchu drogowego przed łamaniem jego zasad. Impulsem dla pozwanego miała być rozmowa z technikiem kryminalistycznym, z której wynikało, że obecnie widok rozbitego samochodu już nie szokuje, aby uzyskać efekt, należy pokazywać sceny coraz bardziej drastyczne. Jak wskazuje się w piśmiennictwie przesłanka działania w obronie uzasadnionego interesu społecznego lub prywatnego nie stanowi samodzielnej podstawy wyłączającej bezprawność działania pozwanego (prof. Maksymilian Pazdan w :"System prawa prywatnego. Prawo cywilne - część ogólna", Tom 1, Wydawnictwo C.H. Beck Instytut Nauk Prawnych PAN, Warszawa 2007 r. str.1160-1161). Ponadto, zdaniem Sądu I instancji, nie sposób uznać, że pozwany działał w obronie społecznie uzasadnionego interesu. Nie można bowiem tracić z pola widzenia tego, że interes społeczny polega również na tym, że pewne zasady moralne, obecnie nazywane dobrymi obyczajami, stanowią istotną wartość społeczną i winny podlegać niezmiennej ochronie, niezależnie od rozwoju cywilizacyjnego. Takimi zasadami jest właśnie szacunek dla śmierci, osoby zmarłej i bólu po stracie osób bliskich. Działania prewencyjne dotyczące ograniczenia naruszeń zasad ruchu drogowego winny zmierzać w innym kierunku, niż szokowanie czy epatowanie śmiercią i nie mogą naruszać czy zagrażać dobrom osobistym osób bliskich ofiar tragicznych wypadków. W konkluzji tych rozważań Sąd uznał, że działania M. R. były bezprawne i naruszyły dobra osobiste powódki, a pozwany nie wykazał okoliczności wyłączających bezprawność jego działania.

Zgodnie z art. 24 k.c. w związku z art. 37 i 38 prawa prasowego, solidarną odpowiedzialność za naruszenie dóbr osobistych powódki ponoszą oboje pozwani, M. R. jako autor i redaktor filmu oraz S. F. jako wydawca (...)

Z przywołanych względów Sąd Okręgowy uznał za usprawiedliwione wszystkie zgłoszone żądania tj. o zaniechanie naruszania dóbr osobistych powódki poprzez zaprzestanie rozpowszechniania przez pozwanych pod jakąkolwiek postacią, materiału z wypadku drogowego, do jakiego doszło w dniu 7 listopada 2011 r., w którym zginęła J. Ł., w związku z czym orzekł jak w pkt. I i II wyroku oraz o publikację przeproszenia, o treści określonej w pkt. III i IV wyroku, z tym zastrzeżeniem, iż publikację tę nakazano zamieścić w prasie lokalnej. Sąd uznał za niezasadne żądanie publikacji przeprosin w prasie i publikatorach ogólnopolskich, ponieważ portal pozwanych dotyczy wyłącznie społeczności lokalnej. Ochrona dóbr osobistych nie może mieć na celu szykany sprawcy naruszenia, lecz możliwie najszersze zredukowanie skutków naruszenia. Omawiane roszczenie w szerszym zakresie podlegało zatem oddaleniu. Uwzględnieniu podlegało także żądanie zasądzenia zadośćuczynienia na podstawie art. 448 k.c. w kwocie 50000 zł. W tym zakresie na pokrzywdzonym spoczywa ciężar dowodu winy, chociażby w najlżejszej postaci, ponieważ przesłanką zasądzenia zadośćuczynienia pieniężnego za naruszenie dóbr osobistych jest krzywda wyrządzona z winy umyślnej lub nieumyślnej, niekoniecznie wskutek rażącego niedbalstwa. Sąd Okręgowy przyjął, że w świetle poczynionych ustaleń okoliczność, iż działanie pozwanego było zawinione nie wywołuje wątpliwości. Wina pozwanego wynika w szczególności z faktu, iż od samego początku wiedział on o sprzeciwie rodziny, co do nagrywania, a następnie co do publikacji filmu z miejsca wypadku w części obejmującej widok zwłok J. Ł.. Pomimo podjętych interwencji, pozwany konsekwentnie odmawiał zaniechania publikacji relacji z wypadku w tym zakresie.

Biorąc pod uwagę okoliczności niniejszej sprawy i ustalone w stanie faktycznym zachowanie pozwanego, Sąd uznał jego działania za wysoce krzywdzące. Dodatkowo należy podkreślić powiększenie krzywdy poprzez wprowadzenie odpłatności za dostęp do publikacji pozwanego, co nie ma związku z wysokością uzyskanego z tego tytułu dochodu. Z tego względu Sąd uznał, iż żądana z tytułu zadośćuczynienia kwota 50000 zł jest kwotą odpowiednią, w rozumieniu art. 448 k.c. i zasądził ją solidarnie od pozwanych, na podstawie art. 448 k.c. w związku z art. 38 prawa prasowego. Odsetki ustawowe od zasądzonej należności zostały zasądzone od dnia doręczenia pozwanym odpisu pozwu w niniejszej sprawie.

Powyższy wyrok został zaskarżony w całości apelacjami wniesionymi przez oboje pozwanych.

Pozwany zarzucił zaskarżonemu rozstrzygnięciu naruszenie prawa materialnego, a mianowicie:

1. art. 24 § 1 k.c. przez błędne przyjęcie, że pozwany jako redaktor naczelny portalu internetowego (...)publikując na portalu (...)w utworze audiowizualnym (...) zwłoki J. Ł. będącej siostrą powódki, bez jej zgody w sposób bezprawny naruszył dobro osobiste K. S. w postaci kultu pamięci po zmarłej osobie bliskiej, co było następstwem:

a. bezpodstawnego przyjęcia, że zachowanie pozwanego naruszyło dobro osobiste powódki w sytuacji braku jakiegokolwiek obiektywnego materiału dowodowego pozwalającego na ustalenie, że informacja o uwidocznieniu ciała zmarłej siostry w publikacji spowodowała istotne pogorszenie jej stanu psychicznego;

b. bezpodstawnego przyjęcia, że kwestionowane zachowanie pozwanego było bezprawne, w sytuacji w której przesłanka działania pozwanego w obronie uzasadnionego interesu społecznego nie może być uznana za jedyną podstawę wyłączającą bezprawność jego działania;

c. sprzecznego z zebranym materiałem dowodowym ustalenia, że wprowadzając odpłatność za oglądanie materiału filmowego z miejsca wypadku pozwany działał w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, a nadto błędnego przyjęcia, że okoliczność ta ma jakiekolwiek znaczenie w sprawie w sytuacji w której powódka wywodziła skutki prawne z zachowania pozwanego polegającego na publikacji utworu zawierającego obraz zwłok jej zmarłej siostry;

d. nieodniesienia się do treści utworu audiowizualnego opublikowanego przez pozwanego w zakresie tematu tej publikacji, czasu jego trwania oraz czasu, w którym była w nim prezentowana postać zmarłej J. Ł. ani do tematyki innych publikacji pozwanego dotyczących zdarzeń drogowych ze skutkiem śmiertelnym;

e. bezpodstawnego ustalenia, że okolicznością obciążającą pozwanego jest fakt niereagowania na zgłaszane wobec niego żądania zaprzestania publikacji przedmiotowego utworu;

2. art. 448 k.c. w zw. z art. 24 § 1 k.c. polegające na ustaleniu sumy zadośćuczynienia za krzywdy wyrządzone powódce w sposób zawiniony na kwotę 50000 zł, której wysokość zdaje się mieć charakter represji wobec pozwanego, pozostającej w oderwaniu od realiów orzekania w sprawach o ochronę dóbr osobistych, a poza tym nie została w żaden sposób uargumentowana z uwagi na brak poczynienia jakichkolwiek ustaleń co do rozmiaru i intensywności rozmiaru krzywdy, stopnia ujemnych następstw naruszenia dobra osobistego powódki, a także stopnia ewentualnej winy pozwanego i jego sytuacji majątkowej.

W konkluzji skarżący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie

powództwa oraz zasądzenie od powódki na rzecz pozwanego kosztów procesu za obie instancje według norm przepisanych.

Pozwana w złożonej apelacji wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie powództwa. Podniosła, że nie jest odpowiedzialna za opublikowanie przedmiotowego utworu audiowizualnego, ponieważ był to materiał autorstwa pozwanego, który nie konsultował ze skarżącą jego publikacji, a w konsekwencji nie może odpowiadać za naruszenie dóbr osobistych powódki, których swoim zachowaniem nie naruszyła. Ponadto zarzuciła, że określona na 50000 zł wysokość zadośćuczynienia jest kwotą wygórowaną, przekraczającą jej możliwości finansowe i dochody uzyskiwane z prowadzonego portalu internetowego, którego dalsze istnienie stanie pod znakiem zapytania.

W odpowiedzi na apelacje powódka wniosła o jej oddalenie i zasądzenie kosztów postępowania apelacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego w kwocie 6210 zł.

Sąd Apelacyjny w Łodzi zważył, co następuje:

Wywiedzione przez pozwanych apelacje nie zasługują na uwzględnienie.

Sąd odwoławczy podziela i przyjmuje za własne poczynione przez Sąd Okręgowy ustalenia faktyczne, na których został oparty powyższy wyrok.

Jak trafnie wskazał Sąd I instancji kult pamięci po osobie zmarłej nie został wymieniony w treści art. 23 k.c., jednak jego kwalifikacja jako samoistnego dobra osobistego jest od dawna utrwalona w orzecznictwie i piśmiennictwie. Wynikają z niego dla bliskiej osoby zmarłego, służące ochronie jej sfery uczuciowej, w tym ochronę czci i prywatności zmarłej osoby w zakresie, w jakim godzi to w uczucia osób najbliższych. Przy określaniu istoty dobra osobistego jak i jego naruszenia nie wystarczy uwzględnić tylko sferę indywidualnych przeżyć poszkodowanego, lecz należy posługiwać się kryterium obiektywnym, odwołującym się do przyjętych w społeczeństwie ocen, zapatrywań moralnych i obyczajów. Opierając się na obiektywnych kryteriach Sąd Okręgowy prawidłowo ustalił, że wskutek działania pozwanych została naruszona sfera uczuciowa powódki związana z jej prawem do kultywowania pamięci zmarłej siostry. Podkreślić należy, że zgodnie z typowymi, panującymi we współczesnym społeczeństwie zasadami i obyczajami zwłokom ludzkim należy się szacunek, czego przejawem jest zakaz hańbienia zwłok, ich dezintegracji, a także wystawiania ich na pokaz. Kierując się takimi normami etycznymi, współczesne państwa już wiele lat temu zakazały choćby publicznych egzekucji. Z tego też względu zwłoki i szczątki ludzkie podlegają pochowaniu, co zostało szczegółowo uregulowane w ustawie z dnia 31 stycznia 1959 r. o cmentarzach i chowaniu zmarłych (t.j. Dz.U. z 2000 r., Nr 23, poz. 295), w której ustanowiono również dla osób najbliższych zmarłego prawo do decydowania o jego pochówku w granicach prawem dozwolonych. Poza pewnymi procedurami medycznymi, którym zgodnie z odrębnymi regulacjami, mogą być poddane zwłoki ludzkie, osoby najbliższe mają prawo do oczekiwania, że zwłoki zmarłego nie będą poddawane żadnym zabiegom, oględzinom ani wystawianiu na pokaz w jakimkolwiek celu, lecz z zachowaniem prywatności zostaną przekazane osobom uprawnionym do decydowania co do pochówku. Z tego względu pokazanie obrazu zwłok siostry, z którą powódka była bardzo silnie emocjonalnie związana w portalu internetowym o nieograniczonym zasięgu, przy uwzględnieniu przeciętnej - według poglądów powszechnie przyjmowanych - miary wrażliwości, mogło u niej prowadzić, zgodnie z twierdzeniami powódki, do negatywnych uczuć i przeżyć. W celu wykazania powyższej okoliczności zbędne przy tym było, jak zdaje się wywodzić w apelacji pozwany, wykazywanie rozstroju zdrowia. Przepisy art. 24 § 1 i 448 k.c. nie wiążą bowiem wystąpienia krzywdy ze szkodą w kategoriach medycznych. Co więcej, mierzenie skali cierpienia osoby, która nie doznała rozstroju zdrowia pozostaje poza możliwościami dowodowymi, aktualny stan wiedzy nie pozwala bowiem na udowodnienie rozmiaru uczuć i przywiązania czy też ich braku. Kryterium bólu jest więc nieprzydatne w praktyce sądowej i zapewne z tego powodu, Kodeks cywilny nie odwołuje się do niego. Odczuwanie bólu nie wymaga więc dowodu.

Nie może też odnieść skutku podjęta w uzasadnieniu apelacji pozwanego krytyka zaskarżonego wyroku w pozostałym zakresie, w jakim zarzuca naruszenie art. 24 § 1 k.c. W szczególności bezzasadny jest zarzut nieodniesienia się przez Sąd I instancji do treści utworu audiowizualnego zamieszczonego w portalu internetowym pozwanych. Jest niesporne, że obraz zwłok zmarłej J. Ł. nie był pokazywany przez cały czas trwania materiału, a jedynie przez kilkanaście sekund łącznie, zaś twarz zmarłej została cyfrowo zniekształcona. Jak trafnie wskazał Sąd Okręgowy, na filmie widoczna była jednak cała postać zmarłej, ubranie, kolor włosów. Obraz był tak dokładny, że niewątpliwie pozwalał na rozpoznanie osoby zmarłej przez osoby, które ją znały za życia. Skarżący pomija też, że charakter nośnika, na którym został opublikowany przedmiotowy materiał pozwalał na jego wielokrotne odtwarzanie i zatrzymanie określonego kadru, co ułatwiało przyjrzenie się poszczególnym kadrom. Ponadto portal ma charakter lokalny, materiały w nim publikowane dotyczą tylko powiatu (...), jego użytkownikami są zatem w przeważającej części przedstawiciele lokalnej społeczności, co jednak ułatwia powiązanie poruszanych w nim tematów z konkretnymi osobami, czy ich rodzinami.

Nietrafne są również zarzuty kwestionujące ustalenia i wnioski Sądu Okręgowego co do znamion bezprawności działania pozwanego oraz braku okoliczności wyłączających kwalifikowanie jego czynu jako bezprawnego. Jak prawidłowo wskazano w motywach zaskarżonego rozstrzygnięcia z uwagi na treść art. 7 ust. 2 pkt 1ustawy z dnia 26 stycznia 1984 r. Prawo prasowe (Dz.U. Nr 5, poz. 24) do działań pozwanych ma zastosowanie przepis art. 12 pkt 1 powołanej ustawy, zgodnie z którym dziennikarze zobowiązani są do zachowania szczególnej staranności i rzetelności przy zbieraniu i wykorzystaniu materiałów prasowych. W szczególności zatem do działania zgodnego z porządkiem prawnym i zasadami współżycia społecznego. Odwołując się do roli prasy pozwany wskazywał, że działał w interesie społecznym, którego celem miało być odstraszanie potencjalnych sprawców wypadków drogowych. Sąd Apelacyjny w pełni aprobuje stanowisko Sądu Okręgowego, że w okolicznościach sprawy osiągnięcie powyższego celu nie znosi bezprawności naruszenia dobra osobistego powódki. Dodatkowo podnieść należy, że pozwany nie

przedstawił żadnych obiektywnych dowodów wskazujących, że wystawienie na pokaz zwłok człowieka, będącego ofiarą wypadku drogowego, ma rzeczywiste działanie prewencyjne w tym zakresie. W żadnym razie nie potwierdza tego okoliczność, że materiały tego rodzaju publikowane w portalu informacyjnym pozwanych miały dużą oglądalność, choć wywoływały skrajnie różne oceny. Faktem powszechnie znanym jest to, że wszystkie wypadki czy katastrofy gromadzą gapiów, co nie zmienia obecnie panującej normy społecznej i kulturowej zakazującej znieważania zwłok i nakazującej szacunek dla nich. Zatem wykracza poza normę społeczną publikowanie obrazu zwłok. Osiąganie powszechnie aprobowanego celu społecznego, jakim jest niewątpliwie zapobieganie wypadkom drogowym, nie może prowadzić do szokowania i epatowania śmiercią i naruszania dóbr osobistych, bowiem takie obrazy – jak trafnie wskazał Sąd Okręgowy – powiększają ból po stracie najbliższej osoby. Istotą rozwiniętej cywilizacji jest umiejętność stawiania wymagań i progów, których przekroczyć nie wolno, a w konsekwencji osiągnięcie równowagi między potrzebą dążenia do celu społecznego a zagwarantowaniem ochrony dóbr osobistych i szacunku dla zmarłych.

Całkowicie niezrozumiały jest zarzut braku analizy innych materiałów publikowanych w portalu informacyjnym pozwanych, gdyż było to zbędne dla rozstrzygnięcia. Okoliczność, że treść innych materiałów również mogłaby być kwalifikowana jako czyn niedozwolony, lecz nie była przedmiotem powództwa, a w konsekwencji rozstrzygnięcia, nie ma więc wpływu na ocenę konkretnego zdarzenia kreującego stan faktycznych rozpoznawanej sprawy.

Z przywołanych względów zarzut naruszenia art. 24 § 1 k.c. okazał się niezasadny.

Odnosząc się w tym miejscu do podniesionego w apelacji pozwanej zarzutu braku po jej stronie legitymacji procesowej wskazać należy, że odpowiedzialność cywilna wydawcy za naruszenie prawa spowodowane opublikowaniem materiału prasowego wynika wprost z art. 38 ust. 1 ustawy z dnia 26 stycznia 1984 r. Prawo prasowe i nie wymaga odrębnego od autora publikacji ustalania sposobu działania wydawcy i przesłanek tej odpowiedzialności (por . wyrok Sądu Najwyższego z dnia 28 września 2011 r., I CSK 33/11. Z tego względu okoliczność, że pozwany nie konsultował ze skarżącą publikacji materiału nie wyłącza jej odpowiedzialności. Dodać przy tym należy, że jak zeznał pozwany (k. 178), decyzję o wprowadzeniu odpłatności za oglądanie przedmiotowego materiału pozwani podjęli wspólnie.

Zamierzonego skutku nie mogą również odnieść podniesione przez oboje pozwanych zarzuty dotyczące obrazy art. 448 k.c. Stanowisko Sądu I instancji jest przekonujące i nie może być podważone również ze względu na wysokość zadośćuczynienia. Powołany przepis przewiduje świadczenie pieniężne jako rekompensatę za naruszenie dobra osobistego, dopuszczając zasądzenie odpowiedniej sumy tytułem zadośćuczynienia. W orzecznictwie sądowym i doktrynie zostały wypracowane kryteria ustalania zadośćuczynienia pieniężnego za naruszenie dóbr osobistych. Sąd orzekając w przedmiocie takiego żądania powinien wziąć pod uwagę kompensacyjny charakter zadośćuczynienia i rodzaj naruszonego dobra, jego ciężar gatunkowy. Ponadto sąd winien zbadać nasilenie złej woli sprawcy oraz celowość zastosowania tego środka. Jak wskazał Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 24 stycznia 2008 r., I CSK 319/07 przesłanką do zasądzenia zadośćuczynienia pieniężnego za naruszenie dóbr osobistych nie jest wyłącznie wina umyślna lub rażące niedbalstwo sprawcy. Wysokość kwoty jest zależna od stopnia naruszenia określonego dobra. Ciężar gatunkowy dobra osobistego w postaci kultu pamięci po osobie zmarłej jest znaczny. Naruszenie tego dobra stanowi istotną dolegliwość psychiczną dla członka rodziny zmarłego, zwłaszcza kiedy następuje bezpośrednio po utracie członka rodziny. Na surową ocenę działania pozwanych wpływa okoliczność, że mieli świadomość działania wbrew woli najbliższych osób zmarłej, a więc świadomość powiększania ich bólu po śmierci J. Ł.. Nie bez znaczenia na tę ocenę ma też okoliczność wprowadzenia odpłatności za wgląd do przedmiotowego materiału, co mogło czynić zasadnym po stronie – niezależnie od motywów działania pozwanych i wielkości osiągniętego z tego tytułu dochodu – podejrzenie działania z pobudek merkantylnych. Na pewno zaś prowadziło do poczucia bezsilności wobec podejmowanych działań, zwłaszcza że były podejmowane w portalu internetowym, a więc ich zasięg był szeroki. Z tych względów uznać należało, że wielkość krzywdy moralnej wyrządzonej publikacją przedmiotowego materiału audiowizualnego została przez Sąd Okręgowy oceniona prawidłowo. Ponadto jako utrwalony w judykaturze należy uznać pogląd, że podniesiony w apelacji zarzut naruszenia przepisów prawa materialnego poprzez zawyżenie lub zaniżenie wysokości zasądzonego zadośćuczynienia może być uwzględniony tylko w razie wykazania oczywistego naruszenia tych kryteriów przez sąd pierwszej instancji.

Z tych wszystkich względów Sąd Apelacyjny, na podstawie art. 385 k.p.c. oddalił obie apelacje jako bezzasadne.

O kosztach postępowania apelacyjnego orzeczono na podstawie art. 98 § 1 k.p.c. Na koszty powódki składa się wynagrodzenie pełnomocnika procesowego w osobie adwokata, przy czym sąd odwoławczy nie znalazł podstaw do ustalenia opłaty za czynności podjęte przez pełnomocnika w tym postępowaniu w wysokości wyższej od stawki minimalnej, zgodnie z rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (tj. Dz.U. z 2013 r. poz. 461).